

2 K miesięcznie
z odsyłką.

Zagranicą miesięcznie 2 M. 30 f.
3 fr. 50 ctm., 2 1/2 szyl. 70 cm. amer.
Tygodniowo w Krakowie 40 h.
z dostawą po domu 46 h.

Cena numeru **4 h**
popołudniowego

Cena nrn porannego **8 h**
Oba wydania razem **10 h**
w mieście i za prowincyi.

NAPRZÓD

Organ centralny polskiej partii socjalno-demokratycznej.

Wychodzi dwa razy dziennie: rano i po południu.

WYDANIE POPOŁUDNIOWE.

Redakcja i Administracja
Kraków, Dunajewskiego 5.
Reklamacye otwarte są wolne od
opłaty pocztowej; — Redakcyja
skopisów nie zwraca i bezimiennych
listów nie uwzględnia.
Konto czekowe Nr. 34.095.

Dział inseratowy:
ul. Gołębia L. 2, I. p.
Telef. Nr. 1354. Konto czek. 910.
Ceny ogłoszeń: Za miejsce wiersza
petitem 24 h. Za miejsce wiersza
petitem w nadesłanem 60 h.

Plany rosyjskiej akcyi przeciw Bułgarii.

Rezultaty walk łodzi podwodnych.

Berlin, 26 listopada.

Agencya tel. Wolffa podaje wykaz okrętów, zatopionych przez łodzie podwodne od 1 do 15 listopada.

Łodzie podwodne koalicji zatopiły jeden okręt, natomiast łodzie niemieckie i austro-węgierskie 27 okrętów o pojemności 112.000 tonn.

Papież o pokoju.

Berlin, 29 listopada.

„B. Ztg am Mittag“ ogłasza treść rozmowy papieża z pewnym dyplomatą państwa neutralnego. W sprawie pokoju oświadczył papież: **Na razie niema o tem mowy.** Jednak można skonstruować pewien postęp. Przed czterema miesiącami nie można było wogóle wypowiedzieć słowa „pokój“, podczas gdy teraz już prędeż, co jest niewątpliwie postępem. Czy wyda to jakie wyniki, tego w tej chwili nie można wiedzieć. **Obie strony muszą poczynić kroki, by się spotkały na połowie drogi.** Każdy musi ograniczyć swe żądania. Jednak znowu się mówi, że wojnę należy prowadzić aż do zupełnego wyczerpania.

Gorkij umierający?

Berlin, 29 listopada.

„Lokalanzeiger“ donosi, że znakomity powieściopisarz rosyjski Maksym Gorkij (Pieszkow) jest umierający.

Przyjazd cesarza niemieckiego do Wiednia.

Wiedeń, 29 listopada.

(BK). Wcześniej rano rozeszła się w całym mieście wiadomość radosna, że dzisiaj przed południem oczekiwaniem jest przybycie cesarza niemieckiego Wilhelma w odwiedziny do cesarza Franciszka Józefa. Domy prywatne przybrały natychmiast w chorągwie.

Rada wojenna czwórporozumienia.

Berno, 29 listopada.

(BK). Generał d'Amade przybył w towarzystwie byłego rosyjskiego szefa sztabu generalnego Żylińskiego do Paryża. Żyliński ma wziąć udział w radzie wojennej czwórporozumienia.

Sytuacja polityczna na Bałkanie

Położenie w Grecyi.

Berlin, 29 listopada.

Z Lugano telegrafują pod datą 26 b. m. do „Berl. Tageblattu“:

Na dzisiejszem posiedzeniu ministrów w Rzymie zdawał Sonnino sprawę o położeniu w Grecyi, które jest bardzo zadowalające. Armia serbska ma obecnie zupełnie zabezpieczony odwrót do Macedonii greckiej lub przez Ochridę do Epiru i Albanii. Również zagwarantowała Grecya czwórporozumieniu swobodę akcyi na terytorium greckiem włącznie co do kolei i telegrafów. Demobilizacyi armii greckiej żądać będzie czwórporozumienie stanowczo.

W rzeczywistości Grecya przyrzekła, że w kilku dniach przedsięwzięcie częściową demobilizacyę, aby dać dowód swego usposobienia pokojowego. Gabinet omawiał następnie politykę bałkańską i doszedł do wniosku, że skutkiem ustępstw Grecyi położenie czwórporozumienia

znacznie się polepszyło i że czwórporozumienie przy pomocy Włoch może zadać Bułgarom i Niemcom ciosy decydujące.

Wkońcu zastanawiał się gabinet nad niepożądaną możliwością zajęcia przez Niemców i Austriaków Albanii, co Włochy napelnia trwogą.

„Corriere della Sera“ wyraża się o postawie Grecyi sceptycznie. Sądzi on, że Grecya czeka tylko na dobrą sposobność, aby naiwne czwórporozumienie napaść zniemacka.

Zaprzeczenie pogłoskom o demobilizacyi Grecyi.

Berlin, 29 listopada.

„Berl. Tageblatt“ bardzo energicznie prostuje oświadczenie Sonnina (według „Secolo“), jakoby Grecya obiecała w ciągu kilku dni przeprowadzić częściową demobilizacyę greckiego wojska. Jeśli podobne oświadczenie zostało złożone — powiada berliński dziennik — stwierdzamy, że **nie jest zgodne z prawdą.** Wogóle sprawa demobilizacyi nie była przedmiotem pertraktacyi pomiędzy Grecyą a czwórsojuszem.

Neutralna strefa grecka.

Ateny, 29 listopada.

Dzienniki ateńskie donoszą o oświadczeniu ministra Dragumisa: Skoro nawet przyjdzie do porozumienia między koalicją a Grecyą, to państwa te nie osiągną swego celu, gdyż **ustanowi się strefę neutralną.** Jeżeli koalicya nie uzna tej strefy, wówczas Grecya będzie zmuszona rozbroić wojska czwórporozumienia, albo nawet zezwolić na przemarsz wojsk państw centralnych.

„Saloniki stracone“.

Paryż, 29 listopada.

Były francuski minister spraw zagranicznych Haneautaux ogłasza w paryskim „Figaro“ artykuł, w którym omawia akcyę Kitchenera i Denys Cochina w Atenach. Haneautaux twierdzi, że Grecy dali wiele przyrzeczeń, chcąc zyskać na czasie, tymczasem sytuacja staje się dla czwórsojuszu z dnia na dzień gorszą. **Przedwcześnie wysłano wojska do Salonik.** Posiadanie Salonik miało zapewnić koalicji równowagę na morzu Śródziemnem. **Saloniki są jednak stracone,** skoro mają być podstawą operacyjną. Należy wystać bardzo silną armię, któraby mogła **zdołać Sofię (!).**

Marsz rosyjski na Bułgaryę?

Berlin, 29 listopada.

Korespondent „Voss. Ztg“ donosi, że znowu mnożą się pogłoski, jakoby Rosya, mając do dyspozycyi 300 okrętów transportowych, miała wyruszyć do Bułgarii. Podobno na czele wojsk stoi gen. Kuropatkin. Pogłoski te należy — zdaniem korespondenta — przyjmować z wielką ostrożnością.

Atak rosyjski na Bułgaryę niemożliwy?
Kolonja, 29 listopada.

„Kölnische Ztg“ donosi z Zurychu: Pewien dyplomata bułgarski oświadczył wobec współpracownika „N. Zür. Ztg“, że **atak rosyjski na Bułgaryę jest niemożliwy.** Rosyjska armia skazana była na zniszczenie. Bułgaria, prowadząc politykę realną, stanęła po stronie mocarstw centralnych i Turcyi. Wyprawa francuska na Bałkanach ma charakter powierzchny, podobnie jak jej ostatnie usiłowania dyplomatyczne, by przeciągnąć Bułgaryę na swoją stronę. Dyplomata ten podniósł wkońcu znakomitą organizacyę armii bułgarskiej.

Po pogromie Serbów.

Sandżak nowobazarski.

Prawdopodobnie akt końcowy tragedyi serbskiej rozegra się w Sandżaku nowobazarskim, dla tego mogą być pożądane szczegóły o tym kraju. Nasamprzód coś o nazwie: „Sandżak“, akcent na ostatniej zgłosce, jest słowem tureckim i oznacza chorągiew (np. „sandżak szarif“ = chorągiew proroka). Jest on, jak wszystkie inne wyrazy tureckie, nie oznaczające ani kobiety, ani mężczyzny, rodzaju nijakiego. Rząd turecki podzielił państwo na wicekrólestwa (wilajety), a te na sandżaki (chorągwie), lub mutesarifliki. Pomiędzy wilajetem Bosnii, „mutesariflikiem“ Hersék (Hercegowina) z jednej strony a wilajetem Perserin (później nazwanym Kosowo) leży sandżak Jenibazar (Nowytarg), który dla tego odgrywał znaczną rolę, że dzielił Serbię od Czarnogóry. Cały sandżak liczył tylko 180.000 mieszkańców, z których zaledwie dwie trzecie są chrześcijanami. Z wyjątkiem kilku tysięcy Arnautów są wszyscy tak mahometanie, jak chrześcijanie Serbami.

Dziś nazywa się sandżakiem kawał ziemi, leżący pomiędzy Nowywarosz a Nowybazar z granicami Serbii i Czarnogórze. Cały kraj jest dziki i górzysty, jak Czarnogórze: nagie skały wapienne o szczytach ostrych, czyniące niebezpiecznym skok z jednego szczytu na drugi. Drogami są ścieżki, tylko prowadząca wzdłuż drogi jest kołowa. Przy cofaniu się Serbów przez sandżak do Czarnogórze musiano by pozostawić furgony i artyleryę.

Gerylasówka w Serbii.

Wiedeń, 29 listopada.

Korespondent „N. W. Journal“ donosi, że rozluźniona dyscyplina w armii serbskiej wytwarza nowy rodzaj wojny — wojnę podjazdową. Wielu żołnierzy serbskich opuszcza cofającą się armię, składa mundur wojskowy, przywdziewa ubiór chłopca serbskiego. „Chłopi“ zbierają się i napadają patrole wojskowe, mniejsze oddziały trenu i t. d. Wobec tych faktów postanowiła komenda armii odesłać wszystkich mężczyzn w głąb kraju. Zarządzenie to tyczy wszystkich mężczyzn, albowiem w Serbii każdy mężczyzna od 15 do 50 roku życia jest żołnierzem.

Scisie dochodzenia wykazały już rezultaty, gdyż w okolicy Mitrowicy wzięto do niewoli 3500 żołnierzy, przebranych w ubrania cywilne.

Liczba jeńców, wziętych do niewoli w okolicy Mitrowicy, wynosi na razie 15.000 osób.

Z walk o Prisztinę.

Berlin, 29 listopada.

„Voss. Ztg.“ donosi, że szybki atak niemiecki na Prisztinę miał bardzo wielkie znaczenie. Serbowie usiłowali przerwać linię na południu

lub też w dolinie Brynicy w Albanii i chcieli połączyć się z wojskami czwórsojuszu. Niedobitki armii serbskiej cofnęły się w zupełnym nieporządku. Wojska te mają obecnie „wartość bojową“.

Wojska austriackie o dwa dni od Plewle.

Mor. Ostrawa, 29 listopada.

Korespondent „Morgenzeitung“ donosi: Linia czarnogórska biegnie od morza Adryatyckiego przez Łowczen wzdłuż granicy bośniacko-hercegowińskiej aż do Lim ku południowi, tworząc łuk koło Ipek i Plewle.

Dzięki ostatnim operacjom wojsk austro-węgierskich ta część Bośni, która była zajęta od roku przez Czarnogórców, została już przez nich opróżniona tak, że nie ma więcej ani jednego żołnierza obcego w Bośni.

Wojska austro-węgierskie znajdują się obecnie o dwa dni drogi od Plewle.

Również i Prizrent jest zagrożony przez armię Kōvessa; wojska jego mogą się już w najbliższym czasie znaleźć pod Prizrentem. Serbowie mają w swym posiadaniu zaledwie 60 kilometrów kraju w okolicy Ipek—Djakowa—Prizrent. Pomoc, którą mogliby przesłać Czarnogórcy, jest bardzo mała, tak że nie wchodzi wcale w rachubę.

Obecna sytuacja.

Saloniki, 29 listopada.

(BK). Doniesienie agencji Havasa: Skutkiem złej pogody i opadów śnieżnych niema żadnej czynności na angielsko-francuskim froncie. Serbowie opuścili Kaczanik i cofnęli się zupełnie w kierunku do Albanii na drogach, prowadzących do Skutari, Durazza i Santi Quaranta. Linia kolejowa Skoplje—Mitrowica jest całkiem obsadzona przez wojska austro-węgierskie, niemieckie i bułgarskie.

Bułgarzy, wzmocnieni przez oddziały, które nadciągnęły od strony Kaczaniku, zaatakowali wczoraj Serbów.

Z frontu rosyjskiego.

Koncentracja wojsk rosyjskich w Bessarabii.

Sztokholm, 29 listopada.

Wedle doniesień dzienników rumuńskich, wszelkie doniesienia o koncentracji wojsk rosyjskich w Bessarabii i Odessie celem marszu na Bułgarię należy przyjmować z wszelkiem zastrzeżeniem. Świadczy o tem choćby fakt, że piszą o tem rumuńskie dzienniki, „przyjazne Rosyi, które tego rodzaju doniesieniami pragną wyrzucić nacisk na gabinet Bratianu.

Już przed kilku tygodniami można było stwierdzić, że w siedzibie 7 i 8 korpusu armii rosyjskiej urządzono 4 obozy, w których kształcono powołanych pospolitaków odeskiego okręgu wojskowego. Obozy pod Odessą, Kiszyniewem, Terespołem i Reni istnieją dotąd; zwiedził je nawet car niedawno.

W połowie listopada znajdowało się tam 150 tysięcy wojska. Pogłoski, jakoby się znajdowało w tych okolicach 350.000 wojska, są nieprawdziwe. Zdaje się, że wojska te są tylko rezerwą dla wojsk stojących w Galicyi.

Upaństwowienie zakładów Putiłowskich.

Petersburg, 29 listopada.

„Russkoje Słowo“ donosi, że rząd ma zamiar upaństwić zakłady Putiłowskie.

W rocznicę listopadową.

Widzę was, widzę — szereg drogich główek —
Na czatach, w lesie lub w więziennej celi,
Tak, jak was wyczuł Grottgera ołówki,
Jak was wyśpiewał Urbański Aureli.

Wryły się w duszę wasze blade twarze,
Postacie strojne w kożuchy lub burki.
Garstka z was tylko na bój szła w czamarze
Zbrojna w odwieczne sztuce lub dwururki.

Częstokroć kosa chłopska lub puginał
Były jedynem uzbrojeniem waszem.
Bo Polak, skoro powstanie zaczynał
I na armaty często szedł z pałaszem.

Starce — sprószeni powagą siwizny
Lub pacholęta z szkolnej ledwie ławy,
Marzliście w lasach swej drogiej ojczyzny
Wśród śniegu, głodu i wiecznej obławy.

Kryły was kopce i mogiły śnieżne
Za wzniosły poryw pięknego szaleństwa,

Szliście w Sybiru pustynie bezbrzeżne
Bolesnym szlakiem polskiego męczeństwa.

Ileż to razy szpieg kryjówkę zdradził
I zasiękały was carskie pałasze,
A potem z wiosną pląg chłopski zawadził
O rozrzucone w skibach kości wasze.

Czyż waszych dziejów przesmutną Gehennę
Może odtworzyć słowa nieudolność?!
Marliście cicho, jak liście jesienne
Na wargach mając cudne słowo: „Wolność!“

Lecz waszej walki bohaterski dramat,
Służenie Polsce każdym sercem tętnem,
Pieśń wasza z zimnych katóg i kazamał
Padła nam w duszę niezatartem piętnem.

I znowu bije godzina wolności,
Znów się porwały do walki orłęta.
Legiony polskie — ta kość z waszej kości,
Wstały do boju rwać nieszczęsne pęta.

O cienie drogie, smutne, bohaterskie!
Czci was, kto tylko czuje się Polakiem.
Więc błogosławcie te hufce rycerskie
Co w bój ruszyły waszym świętym szlakiem.

A jeśli kiedyś w szmer waszej modlitwy
Krzyk tryumfalny aż do chmur się wzbije,
Wiedźcie: Legiony powracają z bitwy,
A krzyk ten, to jest wieść, że Polska żyje!!
„Kur. Wied.“ H. Zbierzchowski.

29 listopada.

Przepiękną pamiątką z obchodu rocznicy powstania listopadowego w Krakowie, pozostanie program uroczystego wieczoru w teatrze miejskim. Stronę tytułową zdobi wykonany manierą dawnych sztychów rysunek młodego artysty malarza M. Filipowicza, przedstawiający orła w locie, dzierżącego w szponach dwie gałęzie warzyny. Właściwy program poprzedza wstęp pióra Mieczysława Opałka:

Cześć Wam Mężowie, co sen wieczny

śnicie już w głuszy sarkofagów...

Lecz imię Wasze, sławę Waszą

niezgasłym blaskiem opromienia

krzyż *Virtuti Militari*.

Z Belwederu czyni Wasz wyszedł, sława Wasza...

Poprzez pola wielkich bitew i rok Sześćdziesiąty

[trzeci

ku nam przyszyły, by obudzić dziś prawnuki.

Wstały mnogie rzesze, rozwinęły swe sztandary.

Legiony.

Męstwo Wasze, czyn orężny

dzisiaj wskrzeszone i zagiady kłatwę niosą

wrogowi.

Hołd Wam niesiem. Na omszałej sarkofagów

Waszych płycie wieniec kładziem

pamięci wieczystej.

Hołd niesiemy i tym Żywym, co dzisiaj w boje

poszli sławne, gdy na nowo pieśń zabrzmiała:

Oto dzisiaj dzień krwi i chwały...

Hołd Pradziadom, cześć Prawnukom!

Strona typograficzna programu, nad którą czuwał prof. A. Procajłowicz, daleka od szablonu, wykazuje wiele smaku i odbija powagą nastroju, wśród którego dzisiejsze pokolenie hołd składa walecznym pradziadom.

Listopadowa rocznica w Krakowie.

Staraniem N. K. N. odbyło się dzisiaj rano o godzinie 9 w kościele N. Maryi Panny uroczyste nabożeństwo ku uczczeniu 85-tej rocznicy powstania listopadowego. Na nabożeństwie, odprawionem przez ks. arcybiskupa Simona, byli obecni członkowie prezydium miasta (prezydent dr Leo i wszyscy czterej wiceprezydenci), przedstawiciele N. K. N. (poseł Marek, dr German, dr Hupka i w. i.), radcy miejscy, urzędnicy magistratu i zakładów miejskich; reprezentantki Ligi Kobiet, stowarzyszeń handlowych i rękodzielniczych, weterani z 1863 roku, bardzo wielu legionistów i tłumy publiczności. Po nabożeństwie udali się wszyscy do Kolumny Legionów, gdzie imieniem miasta Krakowa prezydent dr Leo wbił gwóźdź i złożył 1000 K na Legiony. Następnie imieniem własnem wbił gwóźdź wiceprezydenci miasta, członkowie N. K. N., radcy miejscy, urzędnicy zakładów miejskich, reprezentanci stowarzyszeń i liczna publiczność.

Ku uczczeniu rocznicy listopadowej odbyły się dzisiaj rano we wszystkich szkołach tak ludowych jak i średnich nabożeństwa i uroczyste poranki patryotyczne, połączone z odpowiednimi odczytami i produkcjami wokalnemuzycznymi. Dzień dzisiejszy był wolnym od nauki szkolnej.

KRONIKA.

W sprawie zasiłków wojskowych. Zwracamy uwagę na ważne rozstrzygnięcie trybunału administracyjnego. Żona pewnego oficjalisty prywatnego w Podiesan (Czechy) powołanego do służby wojskowej nie otrzymywała zasiłku wojskowego, a to z powodu, że pracodawca męża wypłacał jej połowę pensji męża. Przeciw odnośnemu orzeczeniu komisji zasiłkowej wniosła interesowana rekurs, a trybunał administracyjny wydał w dniu 27 bm. rozstrzygnięcie, przyznające jej prawo poboru pełnego zasiłku wojskowego i zniósł orzeczenie komisji zasiłkowej jako nieprawne.

Poczta polowa Legionów. Wszystkie listy i przesyłki, przeznaczone dla 2 i 3 brygady oraz komendy Legionów należy od dnia 1 grudnia b. r. adresować: Poczta polowa 355.

Powrót uchodźców do Krakowa. W ostatnich dniach powracają do Krakowa mniejsze grupy uchodźców, przeważnie żydów, którymi zaopiekowały się żydowskie stowarzyszenia dobroczynne, umieszczając ich w odpowiednich schroniskach na Kazimierzu.

Dzisiaj rano zostało otwarte w gmachu dyrekcji policji biuro dla wypłat zasiłków rządowych dla powracających uchodźców. Do biura tego zaczęli już dzisiaj rano licznie zgłaszać się uchodźcy po asygnaty na wypłatę zasiłków. Nie będą oni otrzymywać asygnat na wypłatę całego czterotygodniowego zasiłku, lecz będą się zgłaszać do biura dyrekcji policji co tydzień. Ponieważ ma obecnie powrócić około 7000 uchodźców, więc biuro będzie musiało wydać w przeciągu czterech tygodni 28.000 asygnat. Biurem tem kieruje st. komisarz policji dr Gulkowski. Godziny urzędowe są od godz. 8 rano do 2 po południu.

Do miejskiego urzędu pośrednictwa pracy (plac WW. Świętych 1. 1) zgłasza się w dalszym ciągu wielka liczba powracających uchodźców z prośbą o zajęcie.

Brak węgla. Wobec panujących już od kilku dni silnych mrozów, wzrastający ciągle brak węgla stał się prawdziwą klęską dla ludności. Mimo zapewnień magistratu, iż Kraków będzie miał dostateczną ilość węgla, nigdzie obecnie nie można dostać węgla, a stosunki pod tym względem z każdym dniem się pogarszają. Wiele rodzin niema przy czem ugotować obiadu i marnie w nieopalanonych mieszkaniach. Używane dawniej brykiety węglowe, dostępne co prawda z powodu swej wysokiej ceny tylko dla zamożniejszych, już znikają z handlu. Ludność więc naszego miasta znajduje się wprost w rozpaczliwym położeniu, które dłużej już tak trwać nie może. Należy natychmiast zorganizować jak najenergiczniejszą akcję i podjąć wszelkie środki, aby chociaż częściowo zapobiec Kraków w węgle, pozostawić bowiem w tak okropnem położeniu większą część ludności miasta absolutnie nie podobno. Jeśli ludność, szczególnie uboższa, będzie musiała przebywać w zimnych mieszkaniach, obywając się niejednokrotnie bez ciepłej strawy, to choroby i epidemie rozpoczyna niechybnie grasować. Natychmiastowa akcja jest konieczna.

Zakaz ślizgania się i saneczkowania po ulicach miasta. Dzisiaj rano ukazało się rozporządzenie magistratu, zakazujące ślizgania się po ulicach i alejach plantacyjnych, w miejscach lodem lub śniegiem pokrytych, rzucania śniegiem, saneczkowania się, a zwłaszcza saneczkowania się na wzgórzu św. Salwatora, na Krzemionkach i na stokach Wawelu. Nad przestrzeganiem tych rozporządzeń czuwać będzie policja, a występujący przeciwko nim, karani będą przez magistrat.

Ulepszenia połączeń kolejowych. Dzięki staraniom Izby handlowej wejdzie w życie w pierwszych dniach grudnia b. r. ulepszenie rozkładu jazdy z Krakowa przez Suchą względnie Tarnów do Nowego Sącza oraz do kolei węgierskich. Równocześnie wprowadzone zostaną dogodniejsze połączenia dla Krakowa ze Stróżami, Jastem i Sankiem oraz z Gorlicami i Zagórzaniem.

Benefis Konstantego Krutłowskiego, autora całego szeregu wodewilów, odbędzie się we czwartek dnia 2 grudnia. Dana będzie pełna humoru żywiołowego „Królowa przedmieścia“. Będzie to zarazem 350 przedstawienie tej popularnej sztuki w repertuarze polskich scen. Zapewne to jubileuszowe przedstawienie tak lubianej przez publiczność sztuki, będzie miało duże powodzenie.

Koncert przedpołudniowy na rzecz sekcji Samarytanina polskiego opieki nad legionistami ze współudziałem śpiewaka operowego p. St. Orzelskiego odbędzie się w najbliższą niedzielę dnia 5 grudnia w sali kina „Wanda“. — Ceny miejsc będą przystępne dla wszystkich.